

Manifest Literaire Fantasy

Iedere keer weer wordt er gediscussieerd door schrijvers en lezers dat fantasy niet serieus genomen wordt. Schrijvers komen bij reguliere uitgevers nauwelijks aan de bak, lezers mogen boeken uit het genre niet op hun literatuurlijst zetten. Literair agenten en redacteurs uit de wereld van het literaire boek laten zich liever niet in met fantasy, omdat ze er door hun collega's op aan worden gekeken. Fantasy wint geen literaire prijzen en wordt in tijdschriften niet of nauwelijks gerecenseerd. Fantasy-schrijvers krijgen geen subsidie van het Letterenfonds (thriller-schrijvers overigens ook niet).

Volgens veel fans van het genre is dat de schuld van de arrogantie van de literaire club, die van het hele genre niets wil weten omdat het fantasy is. Van de weinige geluiden die uit de literaire wereld over dit thema komen is de tendens dat fantasy niet aan de literaire normen voldoet.

Een eerste stap naar de erkenning is het definiëren van het genre. Wat is fantasy? Wat is literatuur? Waar liggen de grenzen en zijn de definities niet verenigbaar? Is er een genre als literaire fantasy denkbaar? Wat zijn dan de verschillen tussen literaire fantasy en “gewone” fantasy?

In dit stuk hou ik de norm aan dat literatuur een kunstvorm is die gebruik maakt van de geschreven taal. De scheiding tussen kunst en “de rest” is de scheiding tussen de literatuur en “de rest”. Over kunst kan veel gediscussieerd en gefilosofeerd worden, maar meestal komt het er op neer dat kunst (van een ander) iets in jezelf oproept waardoor je je wereld anders gaat bekijken. Het prikkelt de geest, het zet je aan het denken. Het roept in veel gevallen een gevoel van schoonheid op die boven gevoelens van lust uitstijgt.

Een kenmerk van kunst is ook dat de kunstenaar er een idee (de idee) mee naar buiten brengt, een boodschap. Iets wil zeggen door middel van de kunst. Iets origineels, bij voorkeur. Dus niet “het goede overwint het kwade”, wat de basis is van de meeste fantasy.

Niet alles wat wij graag ervaren is kunst. De cinema wordt er vaak een onderscheid gemaakt tussen de Hollywood-blockbusters en de Arthouse-films. Muziek kent opera en “liftmuziek” (muzak). In de fotografie is er fotokunst en het vakantiekiekie. Toch zien we eerder de Hollywood-films, horen we meer muzak dan opera en zijn we meer bezig met het kijken van vakantiekiekjes dan het bezoeken van fototentoonstellingen. Ze voorzien in een behoefte waar grote vraag naar is.

Dat geldt ook voor het verschil tussen de literatuur en de pulp. Pulp zijn de lekker weglezende verhalen in verschillende genres, waarvan het meest verguisde en meest gelezen vermoedelijk die van de liefdesromannetjes is.

Fantasy zou er goed aan doen binnen het eigen genre het verschil te maken tussen de literatuur en de pulp. Dat maakt het commercieel ook interessant: investeerders geven hun geld liever aan zo'n Hollywood blockbuster dan aan een Arthouse-film. Een groot en breed publiek dat met een goed gevoel achterblijft en meer van hetzelfde wil is gewoon goed voor de centen. Kunst is voor de liefhebbers die er graag iets extra voor willen betalen, mits ze weten dat ze in kunstzinnige kwaliteit investeren. Bovendien is financieel succes niet het primaire doel van een kunstenaar.

Als de betrokkenen van het genre zelf dat onderscheid kunnen maken, dan is dat voor buitenstaanders ook een duidelijk verschil: literaire fantasy komt eventueel in aanmerking voor de literaire canon, de leeslijst Nederlands op de middelbare school, voor literaire prijzen als de PC Hooftprijs en voor subsidies.

Het is opvallend dat een dergelijk onderscheid in Nederland nooit is gemaakt, alsof fantasy niet te scheiden zou zijn in werken met kunstzinnige kwaliteiten en werken met vooral onderhoudende kwaliteiten. Zelfs de erkenning dat er boeken van meer en mindere kunstzinnige kwaliteit zijn komt niet aan de orde. Hierdoor lijkt het erop dat binnen het genre van de fantasy geen literaire werken bestaan of dat fantasy en literaire kwaliteiten elkaar uitsluiten.

Lezers en schrijvers van fantasy verdedigen maar al te graag de standpunten dat goede fantasy een escapisme is waarbij je in de huid van een hoofdpersoon een andere wereld in stapt en "deze" wereld vergeet. Fantasy wordt door de fans niet beoordeeld op literaire kwaliteiten.

Maar dat is niet het enige probleem. Een ander probleem is de uitholling van het genre van binnen uit.

De verbeeldingsliteratuur bestaat uit veel verschillende subgenres. Fantasy is daar één van. Binnen de fantasy zijn er diverse subgenres. Toch komt het steeds vaker voor dat epische fantasy (ook wel high-fantasy) als de norm wordt genomen. Binnen dat genre floreert met name de "queeste", een wordingsroman over een jongeling die uitverkoren is zijn wereld te redden en daarvoor, met een groepje getrouwen, alle hoeken van een middeleeuws-aandoende fantasywereld moet bereizen. Het verhaal wordt moeiteloos uitgesmeerd over drie of meer boeken. Beginnende fantasy-schrijvers introduceren zich op fora met de woorden "Dit is de proloog van het eerste deel van mijn trilogie". Een eerste hoofdstuk komt er zelden.

Je ziet ze niet terug met korte verhalen, terwijl het genre juist groeit en bloeit door de korte verhalen (wedstrijden, tijdschriften). Lezers versmaden arrogant boeken die te dun zijn, of uit slechts één deel bestaan. Voor hen staat fantasy gelijk aan dikke pillen leesvoer.

Leesvoer, is de leeshonger het probleem? Iedereen weet dat je van een eenpersoonsportie van de buurtchinese een gezin te eten kunt geven. En in sterrenrestaurants wordt de soep in een vingerhoedje geserveerd. Er lijkt in de literatuur over het algemeen weinig oog te zijn voor de kleine juweeltjes, de haut cuisine binnen de fantasy. Zelfs schrijvers die bekend zijn geworden door hun korte verhalen willen op een bepaald moment overstappen naar “het echte werk”, de roman, de trilogie.

Enerzijds is dat een logische stap omdat er in Nederland weinig ruimte is voor verhalenbundels. Wat er aan korte verhalen wordt gebundeld, is meestal een bloemlezing van verhalen van verschillende auteurs. Wil je je eigen naam op een boek zien staan, en alleen je eigen naam, dan zul je toch die roman moeten produceren.

Anderzijds zijn korte verhalen en romans verschillende disciplines. Het is niet gezegd dat een goed roman-auteur goede korte verhalen kan schrijven, of andersom. De roman is daarmee ook niet “een stap hoger in kwaliteit” dan het korte verhaal. Het is jammer dat mensen de roman als de kroon op het werk zien. Wie het kleine niet eert... Roald Dahl vertelde dat hij een half jaar nodig had voor een kort verhaal. Natuurlijk niet om de letters op papier te krijgen, maar om de *juiste* letters oor zijn juweeltje op papier te krijgen.

De uitholling van het genre bestaat erin dat alleen de queeste in een trilogie als volwaardige, echte fantasy wordt gezien. Hoewel fantasy van oorsprong een enorm breed genre was waarin ook voor cultuursprookjes, horror, bizarre avonturen en magisch realisme ruimte was, worden die subgenres vaak niet meer geaccepteerd binnen het genre. Goede fantasy-verhalen wordt door sommige mensen beoordeeld op het aantal elementen uit de high-fantasy die ze bevatten, niet op de mate van verwondering die ze opwekken. Daarmee raken de sub-genres en verrassende cross-overs kansloos. Dit maakt het genre beknellend voorspelbaar: steeds meer van hetzelfde, geen ruimte voor vernieuwing. Thomas Olde Heuvelt stapt uit de fantasy door magisch realisme te gaan schrijven, een ander stapt eruit omdat haar verhalen niet binnen het beknellende kader van moderne fantasy passen.

In discussies hierover gaat het dan met name om de grenzen van de fantasy, die blijkbaar niet goed vastliggen. De een ziet het verkennen van de grenzen als een verrijking van het genre, anderen zien met het verkennen de zuiverheid van het

genre verdwijnen.

Zonder die grenzen te kennen, “wanneer is iets nog fantasy?”, is het moeilijk om aan te geven of er bij fantasy sprake kan zijn van literatuur. Is diepzinnige fantasy nog wel fantasy? Is vernieuwende, op de actualiteit gerichte, maatschappelijk betrokken fantasy nog wel fantasy? Is fantasy nog fantasy als je het boek na ieder hoofdstuk even weg kan leggen om de duizelingwekkende diepten van de opgeroepen existentiële vragen te laten bezinken? Is fantasy fantasy als je zinnen zo mooi vindt dat je ze twee keer achter elkaar leest, hoe spannend het verhaal ook is? Het is opvallend dat er in de literatuur óók fantasy wordt geschreven - of in ieder geval iets dat er heel dicht in de buurt komt-, maar dat dit door de fans van het genre niet of nauwelijks wordt opgemerkt. Een voorbeeld daarvan is De Engelenmaker van Stefan Brijs horror, sciencefiction, en een literaire prijs, de Gouden Uil, plus nominaties voor andere literaire prijzen. Ik noem ook wel Leon de Winter als een schrijver van fantasy, hoewel dat meer richting magisch realisme gaat. De Oerpolder van Hylke Speerstra mag dan historisch verantwoord zijn, er komt wèl magie in voor. Vestdijks De Kellner en de levenden is vermoedelijk in zijn christelijke symboliek te ingewikkeld voor de gemiddelde fantasylezer, hoewel het een mix is van horror en fantasy. Bordewijks Fantastische vertellingen is voor velen een onbekend boek en een schrijver als Wim Gijsen is vrijwel vergeten. De Stille Kracht van Louis Couperus spreekt niet meer tot de verbeelding. Tolkien smeedde verhalen uit de Engelse literaire oudheid om tot Lord of the Rings. Stephen Lawhead deed hetzelfde met de Arthur-verhalen. Maar waar blijven de schrijvers die de fantastische verhalen van Karel ende Elegast of Marieken van Nieuweghen (om van de talloze andere Middeleeuwse klassiekers maar te zwijgen) bewerken tot populaire, literaire fantasy? Alles wat een goed fantasy verhaal nodig heeft zit al in de plot.

Dat stipt ook een ander euvel aan in de moderne fantasy: de continuïteit van het genre en het historisch besef. Bij het bekijken van de namen die in de eerste 10 jaar van de Paul Harland Prijs (King Kong Award, Millenniumprijs) bij de eerste drie hoorden, valt op dat er zoveel namen tussen zitten waar je niets meer van hoort: Peter Cuijpers, Guido Eekhaut, Annemarie Kindt, Wim Burkunk, Tais Teng, Robert Smets, Frank Frankhuizen, Bert Vos, Rob Zaagman, Sophie van der Waaij, Jan Bee Landman, Jan J.B. Kuipers, Paul Harland, Gerben Hellinga Jr, Thomas Wintner, Jannelies Smit, Eddy C. Bertin (bron: wikipedia).

Paul Harland is dood, maar bij de moderne generatie fantasy-fans lijken zijn verhalen niet erg bekend te zijn, ondanks dat zijn naam aan een bekende prijs in het genre is verbonden. Eddy C. Bertin en Tais Teng laten nog van zich horen,

maar alleen de laatste is een trait d'union tussen de generatie “van toen” en de moderne schrijvers door zijn inzet als mentor en initiator van workshops. Waar is de rest gebleven? Schrijven ze niet meer? Doen ze niet meer aan wedstrijden mee? En, misschien belangrijker: waarom wordt hun oeuvre niet meer gelezen? Dat geldt ook voor schrijvers van vroeger die bijvoorbeeld in het blad AtmoSFeer publiceerden: verdwenen, vervaagd. Is fantasy een jeugdzonde, waarna je met het echte werk doorgaat?

Al met al is er in Nederland een groot bestand aan fantasy-verhalen en romans. Maar er wordt erg weinig mee gedaan. Een uitgever als Attest (Pure Fantasy, Books of Fantasy) richt zich vooral op nieuwe schrijvers (wat natuurlijk ook lovenswaardig is), maar herpubliceert wèl de SF roman van de bekende “ouwe rot” Peter Schaap. Het grote Mynx lijkt zoveel naamsveranderingen te hebben ondergaan dat het zijn eigen verleden is vergeten. Het kleinere Babel SF is Verschijsnel geworden, wat echter ook niet de nodige slagkracht schijnt te hebben om heruitgaven van klassiekers te produceren.

Toch zijn er geen uitgevers die uit het rijke bestand aan korte fantasy-verhalen putten en er bloemlezingen van maken, gethematiseerd bijvoorbeeld, zoals in Engelstalige landen gebruikelijk is. Zo krijgt het moderne publiek ook niet de kans om kennis te maken met een vrij willekeurige doorsnede aan verhalen uit het genre door de jaren heen. Geïnteresseerden in fantasy “van vroeger” zijn voornamelijk aangewezen op de tweedehands-markt. Zo is er ook geen bloemlezing van “De beste Nederlandse genreliteratuur 1900-2000” of iets dergelijks. Alsof we niet trots mogen zijn op het verleden van de Nederlandse fantasy. Of is het erger, en zijn we er niet trots op? Nog erger: kan het zijn dat er niets is om trots op te zijn? Dat laatste geloof ik niet, als het waar is, is het terecht dat “de literatuur” niets van fantasy wil weten. En als het tweede waar is, dan heeft dat meer te maken met “onbekend maakt onbemind”.

Ook kan de moderne fantasy-schrijver niet meten met de oude meesters omdat deze van het podium zijn verdwenen. Ik ben benieuwd wie in 2010 meedoen aan de Paul Harland Prijs, maar een paar grote kopstukken als Paul Evenblij, Thomas Olde Heuvelt en J.B. Kuipers in ieder geval niet (zij zitten in de jury), en het zou me verbazen als Tais Teng, Guido Eekhaut of een van de andere vroegere toppers deel zouden nemen. Voor hen is de uitdaging er misschien af... of is de smaak binnen het genre zo gewijzigd dat ze in een dergelijke wedstrijd geen kans meer maken? Of zijn de moderne schrijvers nog niet op het niveau om te schrijven voor de bladen waarin de oude meesters nog wel publiceren en de wedstrijden waar die aan deelnemen? Ik weet het niet. Het blijft toch speculeren. Feit blijft dat toen en nu vrij sterk gescheiden blijven in het genre, en dat moderne schrijvers niet

uitdagend kunnen concurreren met de oude garde.

Ook zie ik, behalve Tais Teng, geen oude grootmeesters die zich inzetten voor de kwaliteit van de nieuwe fantasy, bijvoorbeeld door hun jarenlange expertise in het genre beschikbaar te stellen in de vorm van workshops of zelfstudieboeken. Dat is zorgelijk: in ieder ander vak is dat een noodtoestand omdat er waardevolle kennis verloren gaat en het wiel dan opnieuw moet worden uitgevonden. Waarom luidt niemand hierover de noodklok?

Vooralsnog is de situatie dat schrijvers en lezers de schuld van het “niet literair zijn” vooral leggen bij de vermeende vijand, die gemene recensenten en uitgevers en alles die het vooroordeel over fantasy hebben dat het niet literair is. Die houding van de underdog is laakbaar. Het is veel beter het probleem breder te trekken: wordt er wel iets geleverd dat als literatuur serieus genomen moet worden?

Waarom voldoet fantasy niet aan de normen om in de literaire canon te worden opgenomen?

De moderne fantasy kan op de volgende manieren werken aan literaire erkenning door kwaliteitsverbetering:

- literaire redactie: laat verhalen niet door iemand van binnen het wereldje redigeren, maar laat het doen door iemand die ook literaire schrijvers begeleidt. Huur ze in, vraag ze aan, ga netwerken om de contacten te leggen met mensen in de literaire wereld.
- werk aan een ruimere woordenschat en meer literair taalgebruik. Bezie de taal als kunst. Bijvoorbeeld door als schrijver ook literaire werken van de Nederlandse meesters te lezen. In het kader daarvan valt de opmerking van de recensent van Bruna over “Zee van verbeelding” (bundel van Books of Fantasy): *“De bundel wekt wel de indruk dat de Nederlandse fantasy-scene een kleine, hechte wereld is. De auteurs, uitgever en tijdschriftredactie bestaan kennelijk deels uit een groep vaste mensen. Dat is wellicht de reden dat opvallend veel verhalen gebruik maken van eenzelfde taalgebruik: veel fonkelende ogen en strelende wind. Origineel en meer persoonlijk taalgebruik zou de bundel veel goed gedaan hebben.”*

Het lijkt een soort inteelt-constructie te worden waarbij een beperkt aantal mensen aangeeft hoe er geschreven moet worden om gepubliceerd te kunnen worden/prijzen te winnen, de rest conformeert zich daaraan.

- Het gebruik van literaire constructies gebruiken: symboliek, symmetrie, gelaagdheid, diepere betekenissen, enz. Het register van stijlfiguren gebruiken. Het gebruik van verschillende taalregisters. Voorwaarde is daarvoor dat er tekst-analyse toegepast moet worden op het eigen werk. Wat gebruikt een fantasyschrijver aan literaire constructies? Weet de schrijver wat het effect is van

een bepaalde keuze?

- er moet worden afgestapt van de norm “als het lekker leest is het goed”. Dat het lekker leest is een eerste voorwaarde voor een goed verhaal, maar er is nog zoveel meer dan dat.

- fantasy-thema's kunnen worden gebruikt om de lezer aan het denken zetten. Dat kun je doen door de lezer als intellectueel wezen zien. Door de keuze van onderwerpen, het verweven van existentiële vragen, door een bepaalde woordkeuze. Het is mogelijk personages gedachten mee te geven waardoor de lezer ook wordt gedwongen te denken over bepaalde onderwerpen. Lezers kunnen op dat niveau met elkaar discussiëren over een boek. Welke vragen heeft het boek opgeroepen? Wat is je eigen standpunt daarin? Hoe heeft het boek je standpunt veranderd of aangescherpt? Heeft het boek je begrip voor een andere mening gegeven, doordat je onverwachte kanten van een filosofisch vraagstuk tegen bent gekomen?

- intertekstueel werken: refereren aan andere verhalen. Fantasy is een soort afgelegen archipel, waarin iedere schrijver op zijn eigen eilandje staat. Zelden of nooit wordt er aan andere werken gerefereerd binnen een verhaal. Laat staan dat dat werken uit de wereldliteratuur zijn waarvan je moet kunnen aannemen dat andere fans van literaire fantasy het ook kennen. Waarom gebruiken fantasy de rijke Nederlandse literaire traditie niet om hun eigen verhaal te plaatsen binnen die traditie? En wat dat betreft: waarom niet de hele Europese literaire traditie, waar de Nederlandse literatuur door zijn achtergrond van vrijzinnig land mee is verbonden?

- mensen hebben een hekel aan de literatuurlijst van school. Ik weet niet wat de achtergrond is, bij mij was het de dwang die erachter zat: een boek dat ik met plezier heb gelezen heb ik eens voor de lijst herlezen: weg was het leesplezier. Dat was overigens fantasy. Wat is de bedoeling van fantasy op de leeslijst? Het is een erkenning als literair werk. Althans, dat was het. In deze tijden van ontleding zijn docenten al blij dat er gelezen wordt, de normen worden onderuit gehaald. Het zou niet zo mogen zijn dat door fantasy op de literatuurlijst te zetten het makkelijker is om te slagen. Fantasy zal aan dezelfde literaire normen moeten voldoen.

Fantasy is een klein wereldje. Schrijvers zijn lezers en lezers zijn schrijvers binnen het genre. Er zijn gespecialiseerde tijdschriften, wedstrijden en uitgeverijen. Daarbuiten wordt weinig gekeken. Welke lezer in het genre leest ook literatuur? Welke schrijvers in het genre laten zich door moderne schrijvers buiten het genre inspireren? Werken schrijvers en anderen in het genre samen met hun collega's van buiten het genre? Hoe zitten de netwerken in elkaar? Welke fantasy-schrijvers

hebben bijvoorbeeld toegang tot het boekenbal om daar contacten te leggen met de mensen buiten het genre die er toe doen?

Mijn baas, die ik er enorm om bewonder, ziet netwerken als een absolute noodzaak voor zijn bedrijf. Hij sluit met allerlei mensen vriendschap, op de golfbaan, in het restaurant, in het vliegtuig. Het overgrote deel van zijn tijd is hij bezig met netwerken. Hij brengt mensen met elkaar in contact en gebruikt zijn eigen contacten om geïntroduceerd te worden bij anderen. Door zo waardevolle contacten te leggen binnen zijn netwerk (contacten die zich in tonnen omzet uitbetalen) kan hij ook vragen aan anderen om iets voor hem te doen.

Nu begrijp ik ook wel dat niet alle schrijvers dat kunnen, en ook niet alle bazen (de vorige die ik had was er niet zo bedreven in), maar daarvoor is de literair agent in het leven geroepen. Door met een literair agent in zee te gaan, maak je gebruik van zijn netwerk. In de basis zal dat netwerk bestaan uit andere literair agenten, redacteuren en uitgeverijen, en via hen weer andere schrijvers, illustratoren, vertalers en recensenten. Door een breed en divers netwerk zou het mogelijk moeten zijn dat literaire schrijvers verhalen van fantasy-collega's proeflezen, en andersom. Bijvoorbeeld omdat hun beider literair agent ze samen heeft gebracht. In Nederland zijn niet veel literaire agenten te vinden. Er is ook bij literair agenten een afkeer van fantasy (vermoedelijk omdat ze die door vooroordelen toch niet bij een uitgever kwijt kunnen), en de ene bekende literair agent die in fantasy doet lijkt niet of nauwelijks een netwerk buiten het fantasy-wereldje te hebben.

Om terug te komen op literatuur: ik zou heel graag hier mijn vragenlijst willen plaatsen die ik ooit van mijn leraar Nederlands heb gehad. Ik weet niet waar die lijst is gebleven. Ik ben op internet wel zo'n soort vragenlijst tegengekomen:

<http://www.scholieren.com/werkstukken/22005>

Wat in die lijst o.a. nog ontbreekt zijn zaken als "waar staat de schrijver binnen de literatuur?", "wat is de betekenis van dit werk in de cultuur van zijn tijd?", "hoe past dit werk binnen het oeuvre van de schrijver?", "welke motieven of stijlen zijn typerend voor deze schrijver?". Het zijn geen prettige vragen. Het zijn geen makkelijke antwoorden. Op mijn eindexamen werd niet gevraagd of ik een boek leuk had gevonden of niet (niet bij Nederlands, evenmin bij Duits of Engels), er werd niet naar mijn mening gevraagd, alleen naar het antwoord op dergelijke vragen, en de onderbouwing ervan. Maar ik heb wel gemerkt dat ik boeken anders ben gaan lezen daardoor, en door allerlei onderliggende, halfverborgen verbanden te zien meer kan genieten van verhalen en wordt geïnspireerd door de ideeën die eraan ten grondslag liggen. Dat is ook wat ik van literaire fantasy verwacht. Dat is ook wat ik van recensenten en lezers van literaire fantasy verwacht, een

diepgaande discussie over hoe een verhaal in elkaar zit en waarom en wat je er mee kunt.

Een actieplan om een en ander te realiseren heb ik niet echt.

Wat ik wil doen is verhalen lezen (ik ben in eerste instantie een lezer), ik wil de vragen uit de “literaire vragenlijst” toepassen op fantasy. Ik deed dat al bij de opbouw van het verhaal/de plot, ik heb geleerd te kijken naar de verhaalstructuur. Voor wie dat wil, wil ik ook wel proberen er meer van te maken. Schrijvers die alleen voor het vermaak gaan hoef ik daar niet mee lastig te vallen als ze dat niet willen.

Ik zou het prettig vinden als andere lezers, en recensenten, ook wat meer aandacht zouden besteden aan de literaire kwaliteiten van het verhaal. Dus niet volstaan met een mening en een samenvatting, maar kijken naar de achterliggende literaire structuren. Ten eerste omdat ik geen neerlandicus ben en er bij het beantwoorden van literaire vragen naast kan zitten. Ten tweede omdat ik een dergelijke reactie op mijn verhalen nog niet heb gezien en ik dacht toch wel dat ik er wat meer in had gestoken dan alleen een aardig verhaal.

Door feedback te krijgen op dat niveau kunnen schrijvers beslissen of ze voor het pure vermaak gaan, of voor de literaire fantasy. Maken ze de stap naar literaire fantasy dan kunnen ze zich daarin gaan bekwamen, beter worden, leren. Als daarbij voldoende duidelijk is dat de literaire kwaliteit niet door het genre beperkt hoeft te worden, kan de stap naar de literaire wereld gemaakt worden: AKO en Libris prijs, de prijs de Nederlandse Letteren, de Hooftprijs.

Schrijvers zou ik willen aanraden om ook aan niet-fantasy wedstrijden mee te doen. Als je een goed verhaal neer kunt zetten, ben je toch niet gebonden aan een genre?

Lezers kunnen hun blik verbreden en werken uit de literatuur lezen. Er zijn genoeg literaire werken die “fantasy-achtig” zijn of, naast literair, ook gewoon leuk om te lezen. Ik denk daarbij aan Remco Campert. Of Godfried Bomans. Of gedichten van Ingmar Heytze. Door leeservaringen uit te wisselen kan je horizon van “fantasy” verbreden. Je kunt het verschil in kwaliteit tussen literatuur en pulp gaan zien. Maak er een gewoonte van om van iedere 10 euro die je aan boeken uitgeeft 1 euro te reserveren voor een tweedehands klassieker uit de Nederlandse fantasy. Of kijk in de plaatselijke bibliotheek naar die boeken. Lees voor ieder (vertaald) Engelstalig boek minstens één boek dat oorspronkelijk in een andere taal is geschreven. Maar bovenal: sluit nooit uit dat literatuur en fantasy niet hetzelfde zouden kunnen zijn. Dat vooroordeel moet zijn langste tijd hebben gehad.

Jack Schlimazlnik
2010